Muzičke novine Hrvatskog državnog konzervatorija

Newspaper / Novine

Publication year / Godina izdavanja: **1946**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:958355

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-12**

Repository / Repozitorij:

Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA

Broj: 7038
KNJIŽNICA DRŽAVNOG KONZERVATORIJA U ZAGREBU
Broj:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Taksa plaćena u gotovu

★ MUZIČKE NOVINE ★

HRVATSKOG DRŽAVNOG KONZERVATORIJA

GOD. I. — BROJ 1. ZAGREB, SVIBANJ 1946. CIJENA 5 DINARA

Oslobodilačka borba naroda Jugoslavije izmijenila je iz temelja čitavu strukturu našega javnog društvenog života. Na svim područjima političke, ekonomske i kulturne djelatnosti nužno su se pojavili u vezi s tom historijskom prekretnicom novi veliki i odgovorni zadaci: obnova ratom opustošene zemlje, stalno podizanje nivoa ekonomskog i kulturnog života radnog naroda, čuvanje i daljnje razvijanje svih tekovina Narodno-oslobodilačke borbe i izgrađivanje naše Federativne Narodne Republike kao slobodne i demokratske zajednice — garancije naše sretne budućnosti.

U sklop ovih općih zadataka i nastojanja ulazi i muzički sektor sa svojim konkretnim ciljem izgradnje narodne muzičke kulture i umjetnosti, koja će, oslanjajući se na sve pozitivne tekovine naše i opće muzičke prošlosti i sadašnjosti i na narodno muzičko stvaranje (na muzički folklor), biti umjetničkim muzičkim odrazom našega života i naše stvarnosti. Postizavanje toga cilja ne odnosi se samo na produktivne muzičke umjetnike — kompozitore, premda oni upravo kao stvaraoci imadu ovdje otsudnu riječ; ono se odnosi na sve muzičare, njihove organizacije, kao i na javne muzičke ustanove. Ono prije svega zahtijeva mobilizaciju svih ovih snaga u zajedničkom i planskom radu, usmjerenom na omasovljenje muzičke umjetnosti. Treba upoznati široke narodne slojeve sa svim naprednim i umjetnički vrijednim, što je u muzici stvoreno kroz stoljeća, učiniti to njihovom svojinom i aktivizirati njih same u umjetničkoj muzičkoj djelatnosti; to je jedan od bitnih preduslova da bi se mogli iz samoga naroda, iz njegova najboljeg dijela, stalno u buduće regrutirati stručnjaci i na tom polju, kompozitori, reproduktivni muzički umjetnici, muzički pedagozi i muzički naučni radnici — jednom riječju graditelji narodne muzičke kulture u svim njenim oblicima i manifestacijama.

U izvršavanju ovoga složenog zadatka svakako otpada veliki i odgovorni, pa moglo bi se reći i najodgovorniji dio na muzičke odgojne ustanove, kao što su konzervatoriji i muzičke škole. Te ustanove nisu samo mjesta, gdje treba da se izgradi i formira novi naraštaj svih vrsta muzičkih stručnjaka i umjetnika, nego su to i mjesta, gdje već danas postoji u redovima nastavnika najveći kadar gotovih muzičara-predavača, koncertanata i stvaraoca, dakle ljudi, koji će i izvan redovnoga školskog rada moći najviše pridonijeti širenju i populariziranju muzičke umjetnosti raznim tečajevima, predavanjima, muzičkim priredbama, pisanjem članaka o muzici i sl. Uzmemo li još u obzir rasprostranjenost muzičkih škola i ukupan broj njihovih đaka ne samo na teritoriju Narodne Republike Hrvatske, nego i po čitavoj Jugoslaviji, vidimo da one mogu i treba da postanu važnim žarištima u muzičkome životu svoga mjesta i okoline.

No osim u muzičkim školama razvija se intenzivno i neposredno muzička djelatost u mnogim amaterskim muzičkim grupama, kao što su pjevački zborovi i instrumentalni ansambli po sindikatima, na selu i drugdje, a da i ne govorimo o svim onim većim mjestima, gdje čak postoje i muzička kazališta (opere) i simfonijski orkestri. Ako još k svemu tome dodamo muzički život u samome Zagrebu, sa svim njegovim muzičkim ustanovama, stručnim muzičkim udruženjima i brojnim koncertima, dobit ćemo sliku već relativno razvijenoga muzičkog života, koji obuhvata široko područje od najmanjih samoaktivističkih pjevačkih grupa, pa sve do opere i konzervatorija, sa svim vrstama stručnih kadrova od rukovodioca jednoglasnih zborova do koncertnih solista, opernih i simfonijskih kompozitora i muzičkih naučnih radnika.

Ne će biti teško nakon svega izloženog zaključiti, da se u takovoj situaciji nameće sama po sebi i potreba stručne muzičke štampe. Štampe, koja će obrađivati pitanja i probleme muzičkoga stvaranja, muzičkog odgoja, reproduktivne muzičke umjetnosti, muzičkoga folklora, organizacije našeg muzičkog života i t. d. i koja će konačno biti propagatorom i popularizatorom muzičke umjetnosti. Hrvatski državni konzervatorij prišao je izdavanju »Muzičkih novina« s namjerom da učini prvi korak u pokretanju takove stručne štampe. U našim »Muzičkim novinama« treba da zauzme važno mjesto upravo muzički odgoj, jer smo vidjeli da je baš pitanje novih kadrova sposobnih muzičkih stručnjaka bitno i rješavajuće. Ali pitanje odgoja na pr. novih kompozitora usko je povezano s pitanjima samoga stvaranja uopće, a specijalno s pitanjem našega muzičkog folklora; odgoj reproduktivnih umjetnika ne može se odvojiti od proučavanja raznih muzič. stilova, niti od ciljeva i zadataka naše koncertne politike; a pravilno formiranje opernih kadrova zahtijeva i paralelno proučavanje historijata scenskoga muzičkog stvaranja i elemenata scenske umjetnosti uopće i t. d. Svi ovi momenti uslovljavat će i sadržaj »Muzičkih novina«, koji treba da obuhvata ne samo muzičko-odgojne probleme, nego da donošenjem materijala i sa ostalih područja muzičke teorije i prakse omogući pravilno posmatranje pojedinih specijalnih pitanja u njihovoj vezi s drugim srodnim muzičkim područjima, kao i u vezi sa konkretnim zadacima muzičara i muzičkih ustanova u kulturnom životu naroda.

Uspješan rad »Muzičkih novina« zavisit će naročito mnogo o dva bitna faktora, a to su s jedne strane što veća i svestranija suradnja izvana, a s druge pružanje ozbiljne pomoći u obliku stalne konstruktivne kritike. Stoga se pozivaju svi muzički radnici, organizacije i ustanove da surađuju u našem listu i da nam šalju podatke o muzičkom životu sa svoga terena, te da nam kritičkim opažanjima pomognu u otkrivanju naših nedostataka, njihovom uklanjanju i stalnom dizanju nivoa našega rada. Od naročite je važnosti također i jedan i drugi način suradnje od strane onih naših čitalaca, koji se ne bave muzikom, kao strukom, jer će njihove primjedbe i mišljenja biti redakciji »Muzičkih novina« sigurno mjerilo s kakovim uspjehom list izvršava svoj zadatak među svima onima, kojima muzička umjetnost bez obzira na njihovo redovno zvanje čini sastavni dio njihova života.

Čvrsto smo uvjereni da će »Muzičke novine« utoliko bolje udovoljavati svim postavljenim zadacima, ukoliko budu u svome radu ostvarile što čvršću i dublju vezu sa čitavim našim društvenim zbivanjem kao cjelinom i ukoliko budu što ispravniji tumač i nosilac narodnih težnja i interesa na čitavom području umjetničko-muzičke djelatnosti. Svijesni ozbiljnosti i odgovornosti izdavanja »Muzičkih novina« apeliramo još jednom na suradnju i pomoć svih onih, koji nam je mogu pružiti, kako bi zajedničkim nastojanjima dali već i ovim prvim počecima naše stručne muzičke štampe koristan prilog podizanju muzičke umjetnosti, koja će svojim značenjem i kvalitetom odgovarati i stvaralačkim sposobnostima naših naroda, kao i njihovoj ulozi i mjestu, koje zauzimaju ne samo među bratskim slavenskim zemljama, nego i u zajednici svih slobodoljubivih i naprednih snaga na svijetu.

NATKO DEVČIĆ

U SPOMEN PAVLU MARKOVCU

Skorih dana navršava se pet godina, što je od ustaške ruke poginuo Dr. Pavao Markovac, muzičar, muzikolog, kulturni radnik i borac za prava radnoga naroda.

Dok je u staroj Jugoslaviji muzička kultura u intenzivnom pogledu bila često na priličnoj visini, bila je ona u ekstenzivnom pogledu na najnižem stepenu. Cio muzičko-kulturni život bio je privilegij povlaštenih klasa, a široke narodne mase morale su se zadovoljiti posljednjim muzičkim otpacima, u obliku jeftinih šlagera izvođenih po lokalima. Muzička umjetnost, koja ima sve uslove, da bude najmasovnija, bila je nepristupačna narodnim masama.

U toj situaciji javlja se Pavao Markovac. On je pristupio raščišćavanju i popravljanju naših muzičkih prilika, ali na sasvim novi način. On uviđa ,da treba početi od narodnih masa, ako se hoće umjetnost učiniti njima pristupačnom, da treba početi sistematskim i planskim kulturnim odgojem širokih narodnih slojeva. Zato on, oboružan solidnim muzičkim znanjem, pun borbenog elana pristupa radničkom pokretu i stavlja mu na raspolaganje sve svoje znanje i snage. U radničkom pokretu razvio je Markovac bogatu umjetničko-organizatorsku i pedagošku djelatnost, ne poznavajući umora ni poteškoća. Nikad ga nije ostavljala vedrina i optimizam, a njegova vjera u pobjedu naprednih snaga društva bila je nepokolebiva. Uz taj rad nastavio je i publicističku i naučnu djelatnost, u kojoj je nailazio na sve veće poteškoće upravo zbog svoga ispravnog rada među radničkom klasom. Većina njegovih radova ostala je neobjavljena, bilo zbog teških materijalnih prilika, bilo zbog cenzure. I one rijetke članke, koji su bili objavljeni, prethodno je osakatila cenzura.

Zastupajući u svojim člancima i naučnim radovima ispravno gledanje na muzičku umjetnost, P. Markovac vodio je istodobno i beskompromisnu borbu protiv svih nezdravih pojava u tadašnjem muzičkom životu — protiv korupcije i klikaštva, bolesnih ambicija i snobizma, ukratko tražio je i podvrgao analizi sve političke, društvene i ideološke uzroke udaljavanja umjetnosti od naroda.

U kompozitorskom radu ograničio se je većinom na obradbe narodnih melodija i nešto komorne muzike, dok je kasnije za potrebe svog rada u radničkim organizacijama obrađivao i prerađivao radničke pjesme. Iz tog vremena potječe i njegov originalan pokušaj donošenja aktuelnih tekstova iz stare kineske lirike, prikazanih sretstvima muzičkog realizma.

Naravno, da se njegov rad među radništvom u malograđanskim krugovima smatralo »profanacijom« umjetnosti, njenim spuštanjem na sve niži stepen, no Markovac je pošao jedino ispravnim putem u približavanju muzičke umjetnosti narodnim masama. On je uvidio, da se narodnim masama najprije mora dati dobra, no neposredna i shvatljiva umjetnost, koja će obrađivati teme blize radnom narodu, t. j. njegovu borbu za slobodu i pravo, koja je isto što i život naroda. On je uveo borbene radničke i seljačke pjesme, lagano pristupačne, da svatko može sudjelovati u njihovom izvođenju, pristupio je organiziranju instrumentalnih ansambla, sastavljenih od gitara, mandolina, tambura, u kojima je svaki amater mogao sudjelovati i osjetiti ljepotu zajedničkog muziciranja. Na taj način on je u radnom narodu razvijao ljubav za muziku i podizao je do svjesnog zahtjeva za muziciranjem i muzičkim izražavanjem. Tako je postavio temelje konstruktivnog muzičkog rada na pravom mjestu — u narodnim masama. Njegov rad prekinula je zločinačka fašistička ruka, no tamo, gdje je on stao, nastavili su drugi u herojskoj narodno-oslobodilačkoj borbi, stvorivši niz borbenih pjesama, organizirajući i u najtežim danima borbe bogati muzički rad u kulturnim ekipama jedinica Narodno-oslobodilačke vojske kao i u pozadini. I danas, kada je naša zemlja slobodna, kada njome odjekuju radničke, seljačke i omladinske borbene pjesme, kada muzička umjetnost postaje općenarodnim dobrom, odajmo počast i priznanje Dr. Pavlu Markovcu, prvoborcu radničke klase na muzičko-kulturnom polju, koji je mučenički poginuo za svoje uvjerenje, ne dočekavši tragičnim udesom da vidi pobjedu ideja — ideja za koje je žrtvovao sve svoje snage i svoj život.

(Prema predavanju Nikole Hercigonje, održanom na Radio-stanici u Zagrebu)

Milo Cipra: VATROSLAV LISINSKI

Lisinski, sin zagrebačkog obrtnika, nosi u sebi neutaživu želju i nesavladiv poriv, da napredne težnje svoga vremena pretvori u zvuk, u muziku. On se sav daje u službu narodnih težnja; kroz njegove budnice osjeća se revolucionarni duh omladine, kroz njegove opere »Ljubav i zloba« i »Porin« progovara tek probuđeni nacionalni pokret u Hrvatskoj snažnim umjetničko-muzičkim izrazom.

Poslije nezapamćenog uspjeha opere »Ljubav i zloba« Lisinski prima — iako teška srca — žrtve nekolicine požrtvovnih drugova s vjernim Štrigom na čelu, te odlazi njihovom potporom u Prag na studije. Da je upravo Prag izabran da oblikuje talenat Lisinskoga svjedoči o jasnom cilju, što ga sebi postaviše i Lisinski i njegovi prijatelji. Prag ostavlja duboke tragove u životu Lisinskog. U njemu doživljuje i prvo razočaranje: radi prekoračene dobi ne primaju ga u konzervatorij, usprkos sjajno položenog prijamnog ispita. Prisiljen je učiti privatno. Boli ga da ne će moći donijeti sa sobom diplomu konzervatorija. Kao da nesvjesno sluti, da će upravo to biti oružje u rukama diletanata i tuđinaca, koji poslije po Hrvate tragične četrdeset i osme trgoše u ruke sav muzički život u Zagrebu. Boli ga to, ma da nosi sa sobom gotovu svoju drugu operu »Porin«. On je u Pragu oskudijevao i gladovao, ali je održao riječ, što ju je zadao pobratimu Štrigi: »opera »Porin« je gotova!

Nešto prije nego će Lisinski u Prag, boravi ondje prije svoga puta u Rusiju čuveni francuski kompozitor Hector Berlioz, otac programne muzike, koji simfonijskoj tvorbi daje novi pravac, pače novi smisao. Odbljesak tih težnji je i ouvertura »Bellona« i idila »Večer« našega Lisinskog. Muzika je ovdje podređena određenom sadržaju. U »Belloni« slikaju se tonovima pojedine faze pobjedonosne bitke, a u idili slika se ugođaj večeri u smirenom ladanjskom pejsažu. Upravo ova kompozicija, kao da je izmirila donekle nesklad prvog razočaranja u Pragu. Tom prilikom Lisinski prvi i jedini put osjeća dojam svoga djela izvan domovine. To je zadnji put da je sretan.

Hrvatska dočekuje Lisinskog poslije Praga gotovo kao tuđinca. Ilirskog zanosa je nestalo. Lisinski, koji hoće da bude samo muzičar, koji hoće da bude narodni umjetnik, mora konačno uvidjeti, da je s a m. Njegovi dalekosežni prijedlozi reforme muzičkog školstva, njegov dosljedni stav umjetnika ostaje bez odjeka. Ogorčen i razočaran moli on — samo da preživi — državno mjesto. Vladinu odluku, kojom se traženo mjesto podjeljuje drugome, Lisinski nije više živ dočekao. Umro je u 35-toj godini života. Rješenje mu se nije moglo isporučiti, jer je zagrebačkom magistratu bio »nepoznat«.

Čudno, kako se je brzo, ali dakako prekasno, probudila savjest njegove okoline. Legenda je trebala da ispravi nepravdu. Slijedili su hvalospjevi, pretjerivanja, uveličavanja, slijedile su arkade, izdanja — istina vrlo mršavo — slijedila je konačno i izvedba »Porina« 50 godina nakon njenog nastanka; sve nas to nije riješilo duga prema Lisinskom. Naša je zadaća, da s toplinom i ljubavlju, ali trijezno, pristupimo rješavanju mnogih pitanja, koja se nagomilaše oko Lisinskog. Tako ćemo doći do prave slike nesamo prilika i okoline u kojima je Lisinski živio, nego ćemo spoznati i pravu njegovu vrijednost.

Lisinski je u svojim djelima nastojao da umjetnički ostvari težnje tada mladog naprednog građanstva, koje se u ono doba — a prema zapadnoj Evropi u zakašnjenju — počinje buditi i snažiti u Hrvatskoj. Ali značenje njegovo ne iscrpljuje se samo u ulozi, koju je odigrao u svome vremenu i u svome društvu. Njegovo je značenje šire.

Već sada može se ustvrditi da su zasluge Lisinskog za hrvatsku glazbenu umjetnost u tome, što je: 1. položio zdrave temelje svim kasnijim pozitivnim nastojanjima u izgradnji hrvatske muzike, time što je upozorio na nepresušna vrela narodne pjesme, težeći uvijek za tim, da duh narodnog umjetničkog stvaranja umjetnički oživotvori; 2. istakao je važnost kompozitorske tehnike, težio za usavršavanjem i učinio time kraj diletantizmu, i 3. u svom nacrtu reforme muzičke nastave jasno je uočio i naglasio potrebu, da se i umjetničke muzičke škole oslobode tuđinskih klišeja i da pođu svojim putem. Isti narodni duh, koji oživljuje umjetničke težnje, treba da oplodi i naš pedagoški rad.

(Iz uvodne riječi održane prilikom svečanog koncerta u spomen stote godišnjice izvedbe prve hrvatske opere 28. ožujka 1946.)

NIKOLA HERCIGONJA:

ZNAČENJE NARODNE POPIJEVKE

Upoznavanje naše narodne muzike (narodnog melosa) nije posao koji treba da interesira samo muzičara-stručnjaka za folklor, nego je jedan od najvažnijih faktora za podizanje muzičkog stvaranja, za postavljanje muzičkog stvaranja na zdrave temelje, na koje je postavljena muzička umjetnost u svim historijskim epohama, u kojima je djelovala pozitivno. Muzička se umjetnost razvila iz narodnog melosa, no pod različitim uslovima razvitka i kretanja, pod različitim utjecajima (drugih umjetničkih grana) koji su svi bili uslovljeni historijskim razvitkom ljudskog društva, muzička umjetnost daleko je nadišla svoj prvi uzor, svoj model — narodnu pjesmu. No u životnom toku muzičke umjetnosti opažamo jednu — osobito za nas i naše doba — važnu pojavu, koja se redovito ponavlja upravo gvozdenom logikom zbivanja. Kada god se počinje jedan društveni sistem kolebati i bližiti svojoj propasti, muzička umjetnost (kao i sve ostale umjetničke grane) gubi kontakt sa narodnim masama, sa »zemljom« i kao biljka koju smo iščupali iz zemlje, tužno i siromašno još neko vrijeme vegetira bez svježih zemaljskih sokova. A svako novo doba, svaki veliki društveni prevrat, kada formira svoj novi kulturni i umjetnički život, odražava se u muzičkoj umjetnosti na slijedeći način: U novoj, naprednoj epohi muzička se umjetnost vraća zemlji, ona se osvježuje i oživljuje na samom svom izvoru, na narodnoj muzici, ona se oplođuje živim elementima narodnog muzičkog stvaranja i postavlja se konačno čvrsto na zemlju, na kojoj onda raste obnovljena i svježa, a izvjesne njene iscrpljene i zakržljale grane suše se i otpadaju. Navest ćemo par očiglednih primjera, koji ovo potvrđuju.

Kršćanska crkva u početku srednjeg vijeka iz propagandnih i ideoloških razloga organizira i potiče veoma živ umjetnički život, koji se razvija (prema raznim epohama u raznim granama umjetnosti) do neviđenih razmjera. U tom sklopu osobito se opaža golem napredak muzičke umjetnosti u formi, veličini i snazi izražaja. — Kada analiziramo vokalnu muziku onog vremena (gregorijanski koral) nailazimo na konstrukcije melodija čija sličnost sa narodnim melodijama upravo zapanjuje.

Spomenimo i stvaranje najvećeg kompozitora povijesti Ludwiga van Beethovena, koji se kao muzičar velike epohe francuske revolucije i pobjeda mladog građanstva nad feudalizmom, u svojim najvažnijim i najdubljim djelima izražavao elementima narodnog muzičkog stvaranja. Analizirajući ovako letimično u najgrubljim crtama muzičko stvaranje kroz historiju, našli bi još mnogo primjera, no zaustavit ćemo se kod najbližeg i za nas najvažnijeg čitavo muzičko stvaranje u bratskoj sovjetskoj zemlji temelji se na narodnoj muzici sovjetskih naroda, polazi od samog izvora, raste na samoj zemlji. Stvaranje i organizacija čitavog muzičkog života počiva na principu: — osnov svakog umjetničkog stvaranja treba tražiti u prirodnom instinktu narodnih masa, koje imaju neobično mnogo uslova za umjetničko doživljavanje i stvaranje. Ako se hoće svijesno i potpuno dovesti organizaciju umjetničkog života do tog stepena da muzičko stvaranje izražava potpuno duh naroda, potrebno je upoznati narodnu muziku ali ne kao jedan sadašnji, savremeni umjetnički fenomen, koji je »interesantan« ili »originalan«. Njen razvoj treba da pratimo od njenih prvih početaka do danas. U najkraćim crtama pokušaćemo da rekonstruiramo početke muzičke umjetnosti i njenog životnog puta do onog stepena na kome se danas nalazi narodna pjesma kod nas u raznim krajevima.

Muzika nastaje u pradavno doba kao umjetnička realizacija jednog doživljaja stvorena pomoću stilizacije zvukova iz prirode. — Udarci pri zajedničkom radu, bat koraka, pjev ptica, plač i jauk, radosno uzvikivanje mijenjaju se i razvijaju u određene, umjetno proizvedene zvukove, donesene u momentima kada treba pojačati, potencirati neki dojam u izvjesnoj situaciji. Uzmimo upravo spomenuti momenat plača. Svakome tko je i malo zašao u selo, poznato je »naricanje« za mrtvacem. To naricanje nije ništa drugo nego plač i jauk koji se stilizirao i umjetnički razvio u pjesmu naricaljku. Od prastare seljačke naricaljke do sredovječnog koralnog i kasnije klasičnog »Requiema« učinjen je velik korak, ali naricaljka je najstariji umjetnički predak »Requiema«.

Kada se ljudsko društvo razdijelilo na slojeve, na grupe koje su prisvojile vlast i na masu koja je gubila sve više svojih nekadašnjih prava, velike muzičke talente iz narodnih masa preuzimale su vladajuće grupe, da svojim umjetničkim stvaranjem njih slave. Tako su se ti umjetnički talenti i ujedno stručnjaci počeli razvijati i usavršavati svoju umjetnost, udaljujući se od narodnih masa, odnosno primjenjujući elemente narodnog umjetničkog stvaralaštva na svoj način. Nemojmo misliti da je taj postupak bio negativan u umjetničkom pogledu. Dobivši zbog svog povlaštenog položaja izvjesnu slobodu stvaranja, takovi umjetnici mogli su razviti svoj talenat i svoju umjetnost do vrlo velikih razmjera i stvorili su u tom pogledu umjetnička djela od neprocjenjive vrijednosti. Kako je odlika umjetnosti i umjetničkog stvaranja, kao živog organizma, da ne može nazad, nego uvijek napreduje, raste, uzdiže se i razgranjuje kao stablo (ujedno sa izvjesnim greškama i bolestima) tako se i muzička umjetnost, koju su njegovali ti veliki talenti i razvijali sve više i više, uvijek iznova hranila i osvježavala novim elementima uzetima sa samog tla, iz narodnih masa. Muzička umjetnost narodnih masa, spontano stvarana kao muzička stilizacija narodnog osjećanja i doživljavanja, nije ostala izvan dohvata ovog višeg razvitka muzičke umjetnosti. Umjetnička muzika (svjetovna i crkvena) djeluje na narodnu muziku i narodna muzika poprima nove oblike pod njenim utjecajem I taj proces zbiva se neprekidno kroz čitavu historiju umjetnosti na taj način, da umjetnička muzika (uvijek u doba velikih historijskih prekretnica) crpe živi materijal iz narodne pjesme i djeluje i na njen razvoj.

Ako pogledamo uzgred na razvoj naše narodne popijevke, vidjet ćemo da postoje u njoj tri glavne faze: 1) netemperirana melodija (najstariji zaostatak melodijskih forma koje se uopće ne mogu zabilježiti današnjim notnim pismom, vrsta, koja u umjetničkoj muzici uopće nema adekvatnog izraza). Te melodije nailazimo po svim krajevima Jugoslavije, a osobito u nepristupačnim gorskim krajevima i na otocima Kvarnera. 2) Melodije u starim tonalitetima (koje su u izvjesno doba, otprilike u kasnijem srednjem vijeku i poslije, formirane u naizmjeničnom utjecaju narodne i crkvene muzike, gdje dominiraju tonaliteti, preuzeti iz grčkoga muzičkog sistema). Te melodije nalazimo gotovo po čitavoj zemlji, a osobito u Međimurju i Makedoniji. 3) Melodije u dur ili mol načinu (koje su obično nastale pod utjecajem crkvene i građanske zapadnoevropske muzike). Njih nalazimo posvuda, ali većinom u blizini gradova. Sve ove tri faze možemo vrlo često naći zastupane na istom području. Ako ih želimo analizirati po starosti, onda ih treba rasporediti uvijek prije navedenim redom. Ovaj momenat vrlo nam je važan zbog toga, što možemo po njemu (poznavajući narodnu pjesmu) pratiti i ustanoviti narodnu melodiju kao živi organizam, koji se razvija, mijenja, pokreće koji podliježe zakonima prirodnog razvitka, u kojem funkcionira kao živi faktor koji i sam djeluje na svoju okolinu.

Narodnu melodiju smatralo se ukrasom, nakitom ili muzejskim predmetom. Narodna melodija to nije. Ona je živi organizam, živa pjesma, koja posjeduje svu elementarnu snagu oplođenja i razvitka kao što je nosi zrno pšenice. Kad narodnu melodiju promatramo, moramo osjetiti u njoj i njenom tekstu sav lanac doživljavanja i asocijacija, koji je s njom povezan. Uzmimo na pr. jednu narodnu svatovsku pjesmu, koja se još katkada pjeva u Turopolju. Pojam svadbe, vjenčanja, obično se uzima kao pojam veselja, radosti, objesti — kada se radi o svatovskim pjesmama- plesovima i kolu.

(Vidi primjer br. 1).

Ova svatovska pjesma jedna je od najtužnijih i najboljih narodnih melodija koje sam ikada čuo. Zašto? — Ona donosi odraz realnog zbivanja, koje je povezano sa pojmom svadbe u odnosu prema situaciji mlade djevojke koja se udaje. Odraz realnog zbivanja onog teškog seljačkog života, one seoske životne stvarnosti vremena u kojem je ta melodija nastala i takvom se održala do neposredno prije današnjeg doba — jer se kroz to vrijeme životni uslovi nisu gotovo ništa promijenili. Ova nam pjesma govori o neproživljeloj mladosti na tlaki, o »jus primae noctis«, o mrtvorođenčadi, o bolesnom ili pijanom mužu, o godinama kopanja, batina, gladi i straha, o dugim umiranjima na pljesnivim slamaricama. U toj turopoljskoj svadbenoj pjesmi osjeća se sav onaj užas, koji se sruči na mlado žensko biće baš u onom momentu kad bi trebalo da to stvorenje zapliva kao u bujnoj rijeci u svim radostima života.

Narodnu popijevku moramo posmatrati u svom njenom kretanju, povezanu sa realnim životom naroda, da tako uđemo u njenu dubinu, u njenu srž i time u dubinu intimnog duhovnog doživljavanja naroda. Ušavši u duhovni život naroda, u njegovo intimno doživljavanje života na umjetničkom podrugčiju, doživjet ćemo spoznaju, potpuno analognu spoznaji, da je današnja politička borba i stvaranje narodne države duhovni izraz narodnih težnja i svijesno postavljanje nekada potsvijesnih zahtijeva za svojim čovječanskim pravima, za svojom slobodom i svojom vlastitom državom.

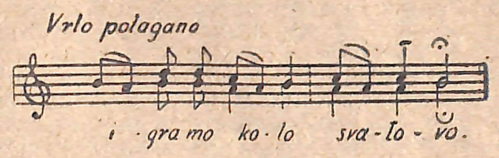

Primjer br. 1.

U toj velikoj borbi naš narod pokazao je svoj instinkt za usmjerivanje muzičkog izražavanja time, što je povezao elemente borbenosti — momente iz svoje borbe sa izražajem svoje intimne muzičke predodžbe, sa svojim narodnim melosom, onim melosom, koji je s njim duboko saživljen kroz vjekove. Narod je pojam borbe odmah spojio sa pojmom svojih najdražih melodija i likovima narodnih heroja, koji su za njega i ostali simbolima te borbe. Trebalo je osjetiti kojom toplinom i ganućem naš narod. naši borci i seoska omladina pjeva o svojim poginulim junacima Marku Oreškoviću, Savi Kovačeviću, Loli Ribaru, sa kojom ljubavlju pjeva čitav naš narod pjesme o svom najvećem i najmilijem heroju — drugu Titu. Ovdje valja da spomenem narodnu pjesmu koju smo čuli od seoskih omladinki iz okolice Bosanskog Petrovca.

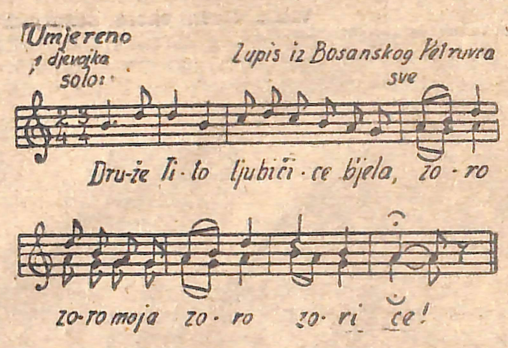

Primjer br. 2.

Druže Tito, ljubičice bijela,
zoro, zoro moja,
zoro, zorice!

Pozdravlja te omladina c'jela
zoro, zoro moja,
zoro, zorice!

I sa njome pioneri mladi,
Primi pozdrav druže Tito dragi!
Druže Tito, mi ti se kunemo
Da sa tvoga puta ne skrećemo,
zoro, zoro moja,
zoro, zorice!

(Vidi primjer br. 2.)

Ovime smo dobili novu narodnu pjesmu koja posjeduje sve elemente za snažno djelovanje. Sadržaj njen iznesen je u kratkoj i sažetoj formi, a izražen je jednostavno i neposredno, sadržajno i formalno u novom, savremenom narodnom duhu, koristeći se svim narodnim umjetničkim tradicijama. Sve je to muzičko tkivo obuhvatilo i povezalo svojom finoćom, suptilnošću i neposrednošću u jednu nedjeljivu umjetničku cjelinu. Kada bi stručno analizirali samu melodiju, otkrili bi u njoj pravo bogatstvo muzičkih motiva i ritmičkih figura.

U ovoj pjesmi imamo slučaj nevjerojatno sretnog i finog povezivanja dvaju figurativnih elemenata narodne pjesme. Udubimo se u sam smisao ovih slika. Uz ime druga Tita, stavlja se »ljubičice bijela« i »zoro zorice«. Koliko je to toplo, čisto, suptilno a opet nenametljivo, neposredno i intimno. Te seoske djevojke koje su stvorile tu pjesmu, zaista na taj način vole i u takovim nježnim stihovima izražavaju svoju ljubav takvim miniaturnim sličicama daju izraza svojoj sreći — one imaju svog Tita, one imaju svoju vojsku i svoju državu, one sada imaju svoj život i svoj svijet, a to je tako lijepo, tako divno, kao mala blistava suza radosti, kao mala »ljubičica bijela«. A drug Tito i sve ono što ovo ime nosi sa sobom. je čisti blještavi sjaj horizonta na istoku pred svanuće velikog praznika — »zoro, zoro moja, zorice!« Čitava ova pjesmica je pjesničko očitovanje ljubavi prema drugu Titu, najdražem sinu naroda, to je zakletva drugu Titu, prvom borcu i radniku zemlje, u osvitu novog dana. Ova mala cvjetna miniatura, to je jedna od onih iskara u duhovnom životu našeg naroda koja će se skoro rasplamsati u pravi požar umjetničkog stvaranja

Sav naš narodni melos upućuje nas na to d se stvarajući muzička djela, držimo slijedećeg principa:

Ako hoćemo da radimo za narod i s narodom na umjetničkom-muzičkom području, ako hoćemo da ostanemo dosljedni onome što smo učinili. priključivši se njegovoj veličanstvenoj borbi za slobodu, nužno ćemo stvarati muzičku umjetnost koja će biti u svom sadržaju odraz narodne borbe i napora na izgradnji države, radosti nad stećenom slobodom i uspjesima u radu, a po svom obliku će biti odraz narodnog duha, odraz svih uslova i karakteristika koji su formirali psihičku strukturu naroda kroz historiju uslova koji su ga na koncu doveli do momenta kada je, digavši se goloruk na moćnog protivnika, da spase svoj život, svoju čast i svoju budućnost, stvorio velika djela.

(»Književnik« — Oslobođeni teritorij, ožujak 1945.)

Pjesma — oružje

Svršilo se svesavezno natjecanje muzičara izvađača. Natjecanje je potrajalo nekoliko mjeseci. Prvi turnus bio je održan u svim republikama. a sudjelovalo je u njemu više od hiljadu pjevača, violinista, čelista, pianista i harfista.

Drugi i treći turnus održani su u Moskvi. Komisiju za ocjenjivanje su sačinjavali narodni umjetnici SSSR: V. Barsova, A. Neždanova, M. Litvinenko-Volgemut, instrumentalisti K. Erdelji, V. Dulova, D. Ojstrah, D. Šostaković L. Oborin i drugi. Takmičenje je pokazalo, da je muzička naobrazba u SSSR na visokom nivou. U natjecanju je istaknuto 12 novih laureata, među kojima je 7 žena.

Tokom studenog i prosinca 1945. godine održavao se drugi turnus svesaveznog natjecanja muzičara-izvađača. Pred komisiju su jedan po jedan dolazili i nastupali pjevači. Iza baritona su dolazili basi, iza tenora — soprani, pa alti. Svi su glasovi bili snažni i lijepog zvuka, ali kao što je to obično na natjecanjima, izvađači su se izmjenjivali brzo, kao u kinematografu, pa nakon dugog sjedenja u dvorani doskora smo osjetili umornost.

Međutim su najavili slijedećeg izvađača — Borisenko. Očekivao sam nekog brkatog zaporoškog kozaka, a kad tamo, na podij je stupila, rekao bih doletjela, ljupka djevojka, koja je nas sve iznenadila svojom svježinom i dražešću. Kad je počela da pjeva jednu Schubertovu pjesmu, pričinilo mi se, kao da nekud plovim iz dvorane. Pokušao sam da se sjetim gdje sam čuo taj glas, toliko mi je bio poznat. Schubertova melodija, kao da me je prenijela u događaje prvih mjeseci rata — i ja sam se sjetio.

Kolovoz 1941. Njemački vandali, naoružani do zubiju, navalili su na zemlje Bjelorusije i Ukrajine. Već je skoro cijela Bjelorusija — Minsk, Bobrujsk, Vitebsk, Mogilev — bila okupirana podlim neprijateljima. Samo su se ispred utvrda Gomela Nijemci još uzalud borili. Gomel je za njih postao drugi Verdun. Kao pojačanje stigla je gruzinska divizija, koja je trebala preći u protunavalu. Borci su bili umorni od višednevnih marševa i dugog puta od Transkavkazije u zapadni kraj naše domovine. Trebalo ih je pred bitkom oduševiti. I onda se, u najnapetijem času, pred divizijom pojavila Veronika Borisenko. Stajala je na otvorenom automobilu pokraj koncertnog klavira, uz koji je sjedio direktor Bjeloruskog konzervatorija, zaslužni umjetnik Republike I. Berger. Na velikoj šumskoj poljani nastala je tišina, začuli su se Schubertovi zvuci i mlada je pjevačica počela da pjeva.

Nisu svi borci razumjeli Schuberta ,ali svi kao da su se uzdigli nad zemljom. Jedva su disali, tako je bilo lijepo djelovanje pjesme. A ona, Veronika Borisenko pjevala je osobitim tembrom ruskoga ženskoga glasa, u kojem se naslućuje uzvik i cvrkut, ženska čežnja i lukavost, te snaga, takova moć da se njoj i nehotice želiš pokoriti.

Zamuknuše tonovi klavira i ostade samo jedan zvuk, koji je sve više rastao. Završila je skoro krikom, prekinula — pa se nasmiješila. Nekoliko časaka je trajala tišina, a onda je poljana oživjela.

U zrak su poletjele kape, hiljade kapa.

Povici Gruzina: »Vaša! Vaša! (Bravo! Bravo!) dugo nisu prestajali. I Veronika Borisenko je osjetila, da mora pjevati još i još. I ona je pjevala mnogo, do krajnje umornosti, do promuklosti, sve dok pukovnik nije dao komandu i borci krenuli na jug.

A ona je stajala na svom podiju, pozdravljala mahanjem ruku i gledala kako ljudi odlaze u boj. Hiljadu su očiju gledali nju s ljubavlju i svaki je pogled zahvaljivao.

Od onda nisam više vidio Veroniku Borisenko. Ratni su nas putevi razdvojili. Evo sada, nakon skoro pet godina, ponovno slušam ovu pjevačicu sada u Moskvi. Kao i onda, na oklopljenim kolima, tako i sada Borisenko je pjevala mnogo.

Otpjevala je ariju iz opere »Xerxes« Händela, jedan prizor iz opere »Ivan Susanin« Glinke, serenadu Čajkovskog, ariju iz jedne Massenetove opere, romancu Šaporina »Zaklinjanje« i narodne pjesme.

Po izrazu lica članova komisije moglo se vidjeti, da Borisenko odlično vlada svojim bogatim glasom, da odgovara svim zahtjevima natjecanja i da će s pravom zauzeti jedno od prvih mjesta. Nestrpljivo smo čekali konac njenog nastupa, da joj stisnemo ruku i da je potsjetimo na nastup u gomeljskoj šumi.

Umorna i radosno uzbuđena nije se ona mogla odmah sjetiti prvog nastupa na fronti, a kad se je sjetila, počela je da nam priča o sebi.

Jest, zaista su nastupi u šumi bili njeni prvi nastupi. Ona je dvije godine učila u minskom konzervatoriju, ali je neprijatelj ušao u grad njene mladosti, njezinih sanja i nada. Neprijatelj je porušio ovaj grad, spalio kuće, pobio stanovnike. Ona je otišla u šumu. Tamo se srela s direktorom konzervatorija i oni su zajedno prešli liniju fronte.

Šest mjeseci je nastupala za vojsku, priredila je na stotine koncerata. Nisu je plašile ni zima ni bombe. Nastupala je po svakom vremenu, na svakom podiju, čak i onda kad je bila u prvim borbenim linijama. Nastupala je, dok je nisu poslali u Sverdlovsk za nastavak studija. Tamo se nalazio kijevski konzervatorij. Svršila ga je s odlikom 1943. god. Od onda pjeva u kijevskom opernom kazalištu »Ševčenko«.

V. I. Borisenko dobila je naslov laureata i nagradu od 8.000 rubalja. Ona će i nadalje usavršivati i razvijati svoju umjetnost, dajući je širokim masama.

(»Rabotnica«, br. 2. 1946.)

ZNAČAJKE KLAVIRSKOG STILA MUZIČKE ROMANTIKE

U doba romantike doživljuju dvije muzičke vrste neobični zamah, a to su solo-pjesma i klavirska muzika. Njihova razvojna linija dosiže svoju kulminaciju, a to vrijedi napose za klavir. Istom romantika je ona prava epoha u kojoj se klavir oslobađa svih spona i uskrisuje na vlastiti novi život, o čemu evo nekoliko bilježaka.

Jedna od najočitijih karakteristika romantičnoga stila jest emancipacija muzičke pojedinačne misli. Estetski princip, po kojem je značenje nekog umjetničkog djela uvjetovano sadržajnim jedinstvom pored najveće raznolikosti pojedinačnih muzičkih misli, bitan je i karakterističan za epohu klasike. Zato se kod klasika, kakogod bilo veliko mnoštvo pojedinačnih misli, ne kida sadržajno i formalno jedinstvo.

U klasičnoj sonati, na primjer, važi ono pojedinačno tek kao sastavni dio cjeline i samo je od tolikog značenja, koliko ima udjela u izgradnji cjeline, dok nekog samostalnog života nema.

Kod romantika je u prvom redu kod svih većih cikličkih djela, to jedinstvo poremećeno (na pr. kod Schumannove »Kreisleriane«), a pojedinačna se misao oslobađa, teži da postane samostalna, iako manja cjelina, i da živi vlastitim životom. Krunu toj težnji možemo gledati u svim malim formama koje su plod romantike, kao što su nokturni, preludiji, pjesme bez riječi, etude, uspavanke, slike raznih ugođaja i t. d.

Formalni plan romantičnih oblika većinom je jednostavan, bez obzira kako su velike vanjske dimenzije. Proširivanje jednostavne forme u oblike većih dimenzija često proizlazi iz potrebe, da se neki unutarnji sadržaj potpuno iscrpi. To nastojanje, da se neki određeni ugođaj što jače intenzivira, t. j. da se neki motiv zvukovno potpuno iskoristi, ponukalo je romantike, da traže nova sredstva izražaja. Kad pišu za klavir, stvaraju neposredno iz samog instrumenta, njegov zvuk i njegove tehničke mogućnosti određuju obradbu neke misli. Neki se kompozitori u svom stvaranju ograničavaju uopće samo na jedan instrumenat. Chopin, Thalberg, Henselt i drugi izživljavaju svoje stvaralaštvo jedino u klaviru.

Misli se zaodjevaju u što bogatije zvučno ruho. To ruho toliko okupira tadanjeg kompozitora, da mnogi, svojedobno poznati i slavljeni, danas zaboravljeni kompozitori, u svojim djelima pridaju važnost jedino tom tehničkom iskorištavanju, a muzička sadržajnost pada posve u pozadinu.

Još neke detaljnije karakteristike. Pasaža se i melodija više oštro ne luče, već se obje nekako stapaju i međusobno upotpunjuju. Uz pasažu postaje melodijska linija popustljivija s obzirom na njeno dotadanje jasno omeđeno rasprostiranje u cjelovitosti muzičkog okvira, dok sama pasaža uz melodiju postaje melodijski ispunjenija. Prije tako jasno postavljene granice između melodije i pasaže, sada se toliko niveliraju, da se gotovo ni ne zapaža kad se melodija gubi u pasaži. A i sam formalni smisao melodije je različitiji nego kod klasika. Tamo čini melodija tek kamen u izgradnji cijele konstrukcije, a da nikad ne postane tako dominantna kao kod romantika, gdje melodija svojim duhom prožima čitav komad i udara mu svoj biljeg.

Zvučna se ljepota melodije iskušava u svim registrima, no odabiru se oni registri u kojima ona najbolje zvuči, — opet jedna razlika prema klasici, gdje su zakoni forme bezobzirno prisiljavali melodiju i na takove položaje, koji su po njenu zvučnost bili vrlo nepovoljni... S te strane posmatrane, Lisztove su parafraze upravo sjajna djela i svjedoci bogatstva njegove fantazije u pogledu tehničkih sredstava i zvukovnog iskorištavanja. Nije osamljena pojava da melodija iz vanjske dionice prelazi u srednji položaj, gdje ruke naizmjenice donose tonove melodije opisane bogatim pasažama.

Sama pasaža imade posve drugačiju funkciju nego kod klasika. Tamo obično ispunjava prostor među dvim tematskim partijama; ona je uperena na jedan određen cilj, a taj je nastup teme. Lisztova figurativna pasaža nema toga cilja, već namjeru, da u brzom slijedu tonova pobudi iluziju što veće punozvučnosti; ona nije više horizontalni niz tonova, nego razloženi zvučni kompleks.

S Lisztom, u kome gledamo vrhunac razvoja romantičnog klavirskog stila, dolazimo kraju epohe. Upotrebom nekih tehničkih vrsta (tehnika akorda, martellato). Liszt je pripravio i teren onom kasnijem smjeru modernog klavirskog stila, koji u prvom redu podcrtava karakter klavira kao udaralačkog instrumenta i time otkriva još jednu njegovu razvojnu mogućnost.

Ladislav Šaban

Koncertni život u Zagrebu

U toku mjeseca travnja zagrebački je muzički život u koncertnoj dvorani očitovao još više raznovrsnosti nego u proteklim mjesecima ove sezone. Nastupali su solisti (pianisti, violinisti, pjevači), bilo je i priredaba s komornim sastavima, kao i orkestralnih koncerata. Gotovo svi koncerti ostvareni su sudjelovanjem domaćih umjetničkih snaga. To svjedoči o ozbiljnom i obilnom gajenju muzičke umjetnosti u središtu naše republike; ta pojava predstavlja i značajno obećanje za slijedeću koncertnu sezonu, koja će kvalitativno po svoj prilici stajati još više, jer će uz sve veće normaliziranje međudržavnih odnosa u Evropi zacijelo porasti i priliv istaknutih umjetnika iz inozemstva, što će također utjecati i na podizanje umjetničkog mjerila među domaćim silama.

Priredbe su započele koncertom Božidara Kunca, Carla La Spine i Luigi Casalea. Bila je to ujedno jedna od rijetkih ovogodišnjih tipično komornih priredaba, kojih je pomanjkanje uzročno povezano s oskudnom djelatnošću komornih sastava u Zagrebu. Umjetnici su izveli zanimljiva djela Corellija (violinska sonata u D-duru), Mendelssohna (sonata za violoncello u D-duru) i Čajkovskog (trio u a-molu).

Nakon duljeg izbivanja iz umjetničkog života Zagreba nastupila je ponovno i Antonija Geiger-Eichhorn; njena briljantna tehnika nije ništa izgubila od svoje preciznosti dok bi u interpretaciju mjestimično mogla unijeti više osjećajnosti i topline. Izvela je Bachovu Chaconnu i Beethovenovu sonatu u f-molu (»Appassionata«), lirski preludij Rahmaninova u gis-molu i zanosnu dismol étudu Skrjabina. Posebnu je pažnju privukla Temom s varijacijama Karola Szymanowskog, velikog suvremenog poljskog kompozitora. Djelo potječe iz prvih godina majstorova stvaranja, te odaje mnogo invencioznosti i mašte u obrađivanju tematske građe. Priredba je završila rijetko izvođanim Chopinovim djelom Andante spianato s velikom polonezom (op. 22).

Dragica Koritić, alt znatnih glasovnih mogućnosti, pjevala je pjesme domaćih i stranih autora, te arije iz opera Čajkovskog, Verdija i Bizeta.

Dora Gušić još je jednom očitovala veliku spremu i uspješno uživljavanje u bit umjetničkog djela. Njezina interpretacija Scarlattija i Couperina doista je uzorna. Ponešto preopširan raspored sadržavao je monumentalne i teške Brahmsove varijacije i fugu na Händelovu temu, koje odaju svu moć Brahmsove snage u preobličivanju, manje kompozicije Šostakovića i Čerepnina, dvije étude i zanosnu »Isle joyeuse« Debussyja. Od domaćih stvari izvela je Gušićka uz već poznatu romancu Božidara Kunca, po prvi put opsežne Varijacije na bosanski napjev Mila Cipre; to djelo u najboljem smislu riječi znači obogaćenje naše klavirske literature; ono očituje osebujnost Ciprina umjetničkog profila i s jedne nove strane.

Marijan Majcen je po drugi put u toku ove sezone nastupio biranim rasporedom, u kojemu je s mnogo pjevačke kulture i ukusa izveo niz pjesama, među kojima treba istaknuti popijevke Rimskog-Korsakova i Fauréa, te Dvořáka.

Ina Jurza ne može da se poput tolikih naših pjevača (i onih prominentnijih) odluči na izbjegavanje opernih arija, koje ne spadaju na koncertnu pozornicu.

Zorka Loos je po prvi put nastupila na samostalnom koncertu. Intenzivnije doživljavanje umjetničkih djela, koja izabire, pomoći će joj, da se uz solidnu tehničku spremu, koju već posjeduje, s punim uspjehom posveti reproduktivnoj djelatnosti. Imala je na rasporedu među ostalim veliku Beethovenovu klavirsku sonatu op. 53, Tajčevićeve originalne i privlačive »Balkanske igre« i Lisztovu ponešto dekorativno-virtuoznu fantaziju »Nakon čitanja Dantea«.

Uz sudjelovanje istaknute članice zagrebačke drame, Marije Crnobori, priredio je Lav Vrbanić pjevačko veče jugoslovenskih autora. Zabilježimo iz rasporeda naročito veliku i sugestivnu »Galiotovu pesan« Ivana Matetića na čakavski tekst Vladimira Nazora.

S mnogo smisla za komorno muziciranje priredila je pjevački koncert i Janja Hanžek. Dobro je interpretirala pjesme Debussyja, Musorgskog i Kunca.

Slovenački umjetnici Karlo Rupel (violina) i Zora Zarnik (klavir) uspješno su izveli program, koji je uz već poznata djela (Bach, Veracini, Kunc, De Falla) donio i novih poznanstava, naročito veliki koncert za violinu i klavir (ne za violinu i orkestar) slovenačkog kompozitora Blaža Arniča. Djelo odaje rutinu i invencioznost u ilustriranju teških dana, koji su ga izazvali (okupacija i teror). Ipak, posljednji stavak (fuga) tražio bi više linearnosti, izgrađeniju polifonu fizionomiju. Zanimljiv je bio i kraći »Poem« Arama Hačaturjana.

Josip Levak očitovao je pozitivne glasovne sposobnosti. Pjevao je pjesme domaćih, srpskih i ruskih kompozitora. Na istoj priredbi izvodio je muški pjevački sastav kulturnog otsjeka željezničara pod vodstvom dra Viktora Šafraneka borbene pjesme iz Sovjetskog saveza.

Koncert, što ga je priredio istaknuti violoncellist Antonio Janigro uz uspješnu suradnju Ive Mačeka (klavir) i Dobrile Franulić (violoncello), bio je prvenstveno interesantan zbog novitetâ: jedne ukusno prerađene Händelove triosonate za dva violoncella i klavir, »Talijanske suite« Igora Stravinskog po motivima Pergolesija, mjestimično u slobodnijoj harmonijskoj haljini, te značajne sonate za violoncello Dimitrija Šostakovića, bogate raznovrsnošću ugođaja i zanimljivim efektima.

Nov dodir s češkom umjetnošću predstavljao je koncert čeških umjetnika Aleksandra Ploceka, violiniste i Alfreda Holečeka, pianiste. Obojica su sjajno uigrani, obojica solidni muzičari i vanredni tehničari. Plocek je posebno u varijacijama na temu »La Follia« Corellija, očitovao toplinu tona i intenzitet proživljavanja. Uz sonatu Maurice Ravela, jedno od manje uspjelih djela francuskog majstora, čuli smo značajnu sonatu Leoša Janáčeka s uvjerljivim lirskim drugim stavkom, četiri pregledne i iskrene kompozicije Josefa Suka (op. 17) i rapsodični stavak iz Smetanine skladbe »Iz moje domovine«.

Zbor Umjetničke grupe Glavnog odbora USAOH-a »Joža Vlahović« priredio je također koncert, na kojemu su se bjelodano pokazala ozbiljna nastojanja omladine. Pod spremnim vodstvom Emila Cossetta izveo je zbor djela hrvatskih, srpskih i slovenačkih kompozitora, od kojih nekoja postavljaju na izvodioce znatne zahtjeve. Istaknimo među njima divnu X. rukovet Stevana Mokranjca. U drugom dijelu rasporeda dao je zbor prosjek kroz masovne pjesme nastale u Jugoslaviji i SSSR većinom za vrijeme oslobodilačkoga rata.

U travnju se održala još jedna značajna zborna priredba. Komorni zbor ljubljanske radio stanice, kojim je vješto i iskusno upravljao Ciril Cvetko, izveo je uz obično učešće solista, zborove hrvatskih, srpskih, ruskih i, nadasve, slovenačkih autora. Čuli smo među ostalim djela Karola Pahora, Emila Lajovica (invenciozni »Zeleni Jurij«, jedna od najuspjelijih točaka večeri), Marijana Kozine (opsežna kompozicija »Lepa Vida«), Vasilija Mirka Janka Ravnika te Emila Adamiča (harmonizacije izvornih belokranjskih narodnih napjeva). I ova posjeta slovenačkih umjetnika je korak dalje na korisnoj i potrebnoj međusobnoj izmjeni kulturnih dobara Narodnih Republika Hrvatske i Slovenije.

U travnju održana su tri orkestralna koncerta simfonijskog orkestra zagrebačke radio stanice. Na prvom je pod ravnanjem Borisa Papandopula izvedena četvrta simfonija Antonina Dvořáka, efektni Baranovićev ciklus »Z mojih bregov« (uz sudjelovanje Vladimira Ruždjaka, pjevača izrazitih kvaliteta) te blistavi Dukasov scherzo »Čarobnjakov učenik«, kojemu je u izvedbi ipak nedostajalo poleta i briljantnosti.

U drugom koncertu čuli smo pod sigurnim, izgrađenim i snažnim ravnanjem Friedricha Zauna Mozartov koncert za klavir i orkestar u d-molu (Dora Gušić je interpretirala solističku dionicu s mnogo ukusa i smisla za oživljavanje mozartovskog stila), veliku Beethovenovu fugu za gudalački orkestar (prvobitno namijenjenu gudalačkom kvartetu), punu poteškoća, ali potresnu, neposrednu u svom jakom djelovanju, te jednu od najljepših Bachovih kantata (br. 21), u kojoj je zbor radio stanice s lakoćom svladavao sve probleme polifone konstrukcije djela, dok su solisti, Janja Hanžek i Jeronim Žunec, zrelo očitovali osebujnost Bachove muzičke misli.

Na trećem koncertu izveo je orkestar radio stanice simfonijske varijacije »Zemlja« Ive Lhotke-Kalinskog, u kojima je autor na ukusnoj primjeni orkestralnog kolorita nastojao dočarati par kratkih slika iz seljačkog života; nakon toga odigrao je Petar Dumičić uz pratnju orkestra poletni Griegov koncert u a-molu; priredba je završila velikom kantatom »Aleksandar Nevski« Sergeja Prokofjeva. U ovom je djelu veliki sovjetski kompozitor jasno pokazao vraćanje narodu i njegovoj veličajnoj prošlosti, koja postaje putokazom za budućnost, nedaleku od vremena, u kojemu je ovo izvorno djelo novije sovjetske muzike nastalo (1938). Prokofjev je u vokalnim partijama kantate pokazao, da mu je ruski folklor daleko bliži nego prije, dok je u orkestralnim odlomcima dao sjajnih primjera invencioznosti, velikog poznavanja instrumentacije i orkestralnih efekata. Kao cjelina djelo ostavlja jak dojam i spada svakako u najistaknutije radove sovjetskog majstora. Koncertom je pouzdano ravnao Boris Papandopulo.

J. A.

IZ SOVJETSKOG SAVEZA

IGOR BELZA

Novosti sovjetske muzike

Savez sovjetskih kompozitora zajedno s moskovskom državnom filharmonijom organizirao je u ovoj sezoni sistematsko koncertno izvođenje simfonijskih i komornih djela sovjetskih kompozitora.

Jedan od koncerata ovog ciklusa, koji je održan ovih dana s velikim uspjehom u velikoj dvorani Moskovskog konzervatorija, bio je posvećen novim kompozicijama Aleksandra Kreina, Sergeja Vasilenko i Marijana Kovalja, trojici majstora, koji su stekli popularnost ne samo u Sovjetskom Savezu, već i u inozemstvu.

Aleksandar Krein poznat je kao autor opere »Zagmuk«, baleta »Laurencia« (prema »Fuente Ovejuna« od Lope de Vega), koji se izvodi na nekoliko sovjetskih pozornica, te mnogih komornih, klavirskih djela i romanca. On je nedavno dovršio II. simfoniju, koja je bila ove večeri prvi puta izvedena.

Nova simfonija ima tri stavka, a odlikuje se neobičnom emocijonalnom napetošću, značajnom po kompozitora.

Treba ovdje napomenuti da je Aleksandar Krein bio dobar prijatelj velikog Skrjabina i da su bili združeni zajedničkim stvaralačkim interesom.

Utjecaj Skrjabina, koji se već osjeća u ranijim kompozicijama Kreina odrazio se i u njegovoj novoj simfoniji. On se je očitovao u strastvenoj egzaltiranosti muzike, u napetosti koja raste neprekidno i u patetskim kulminacijama, koje ponekad potsjećaju na moćnu zvučnost Skrjabinovog »Poema ekstaze«.

Ali u isto vrijeme II. simfonija Aleksandra Kreina je duboko savremena. To se jasno očituje u slikama borbe i pobjede — u prvom i trećem stavku, koji su među sobom povezani polaganim srednjem stavkom, punim dubokih filozofskih meditacija.

Po izražajnosti muzike, po snazi umjetničkih oblika, po progresivnosti izražajnih sredstava, može se II. simfonija Kreina sigurno uvrstiti u red značajnih djela sovjetske muzike, koja su se pojavila u zadnje vrijeme.

Drugi dio koncerta započeo je donekle neobičnim djelom — koncertom za trombu i orkestar Sergeja Vasilenko, jednog od najstarijih živih ruskih kompozitora. Vasilenko je u svom djelu postigao veliku izražajnost odrekavši se vanjskih efekata, koji obično odlikuju koncerte virtuoznog tipa, te je sa svom uvjerljivošću pokazao, da je i takovom instrumentu, kao što je tromba, posve pristupačan sav emocionalni domet muzike, uključivo i intimnu liriku, koja je tako produhovljeno zvučila u polaganom (srednjem) stavku koncerta, što ga je izvrsno izveo prof. Sergej Jerjomin.

Veče je završeno nastupom Ruskog zbora por ravnanjem Aleksandra Stjepanova. Ovaj zbor je odlično otpjevao sedam novih zborova Marijana Kovalja, kompozitora koji je osvojio počasni naslov laureata Staljinske nagrade za svoju operu »Jemeljan Pugačov«.

Područje muzike za zbor odavna ga privlači i on je postigao na tom području značajnih uspjeha. Nova djela Kovalja pisana su za zbor bez pratnje, t. j. u »a cappella« stilu.

Naročito interesantan je »Žalosni preludij u spomen palih heroja« koji je napisan bez teksta, kao poetsko-izražajna vokaliza, i koji ostavlja duboki utisak svojom intimnošću i neposrednošću osjećaja.

Odlično su zvučili i pet zborova Kovalja na tekstove Tjutčeva, kao i izvanredna studija »Džigitovka«.

Čitav se koncert odlikovao sadržajnošću i mnogolikošću, koji svjedoče o širini stvaralačkog interesa sovjetskih kompozitora.

(Sovinformbiro)

Sovjetska štampa o operi „Ljubav i zloba"

List »Sovjetska umjetnost« donio je u svom broju od 19. travnja -1946. članak V. Morozova pod naslovom »Prva jugoslavenska opera« povodom stogodišnjice ove prve nacionalne opere u Južnih Slavena i njene obnovljene izvedbe u Hrv. narodnom kazalištu u Zagrebu. U članku je donesen i kratki prikaz historijata postanka opere »Ljubav i zloba« u vezi s početkom nacionalnoga pokreta u Hrvatskoj, gdje je Lisinski svojim djelom odigrao tako značajnu kulturnu i političku ulogu.

KRATKE VIJESTI

Prvu turkmensku simfoniju (u 4 stavka) napisao je kompozitor Osokin.

*

Muzej muzičke kulture i Savez sovjetskih kompozitora izdaju leksikon »Trudbenici ruske muzičke kulture«.

*

Kompozitor Kočetov piše operu posvećenu savremenoj Jugoslaviji.

*

Državni nakladni zavod MUZGIZ izdao je monografiju o D. Šostakoviću I. I. Martinova i »Pregled češke muzike« Asafjeva.

*

Na slikovitoj obali Finskog zatona u mjestu Kelomjaki gradi se Dom lenjingradskih kompozitora. Grade se dvije vile u kojima će se odmarati i raditi kompozitori. Dom će imati vlastitu muzičku knjižnicu, sportsko igralište i t. d.

*

U Lenjingradu je za vrijeme blokade izašla »Povijest muzičke kulture« prof. Grubera (u tri sveska).

*

U Moskvi, u Domu pionira započeo je radom Muzički lektorij za učenike obrtnih škola. Predavanja drže profesori i lektori moskovske drž. filharmonije. U koncertima sudjeluju ponajbolji solisti.

*

Prof. Beljajev je dovršio »Udžbenik oblika uzbekske muzike«.

*

19. veljače o. g. navršilo se 235 godina od osnutka ruskih vojnih muzika. Priređen je svečani koncert (21. II.) i organizirana je izložba.

*

Preko 1,300.000 koncerata i raznih nastupa dali su umjetnici Sovjetskog Saveza tokom rata za Crvenu Armiju na frontama i u pozadini.

*

Svesavezni Dom narodnog stvaralaštva raspisao je natječaj za najbolja djela savremenog folklora. U natječaju mogu sudjelovati stručnjaci i amateri. Predviđeno je šest nagrada: dvije prve po 8.000 rubalja, dvije druge po 4.000 rubalja i dvije treće po 2.000 rubalja.

*

Ove godine (1946.) navršava se 80 godina od osnutka moskovskog konzervatorija.

*

U Moskvi je održan koncert estonske muzike. Sudjelovali su: muški zbor estonske filharmonije (dirigent Gustav Ernesaks), solisti državnog opernog kazališta »Estonia« Elza Maazik (sopran), Tijta Kuuzik (bariton) i pianisti Anna Klas i Bruno Lukk (klavirski duo).

*

Kirgiska Filharmonija »Toktogul« u Frunze priredila je stvaralačku večer narodnih pjevača-improvizatora »akyna«. Neobično interesantna večer-koncert privukla je mnogo muzičara, književnika, glumaca i učenjaka, članova Kirgiske akademije nauka.

Iz života i rada muzičkih ustanova i organizacija

HRVATSKI DRŽAVNI KONZERVATORIJ

Hrv. drž. konzervatorij pristupio je početkom školske godine 1945./46. mnogim reformama; one su bile potrebne prvo zbog toga, da se uklone sa zavoda tragovi fašističke »kulturne politike« i ustaškoga gazdovanja, koje nije poštedilo ni ovu kulturnu instituciju, a zatim zbog toga, da bi se konzervatorij svojim radom mogao što bolje i pravilnije uklopiti u opća kulturna nastojanja i saobraziti ga konkretnim potrebama i zadacima naše muzičke nastave. Tako je paralelno sa čišćenjem nastavničkih redova od fašističkih elemenata i vraćanjem na dužnost onih koji su za vrijeme okupacije bili odstranjeni sa zavoda, budući da nisu bili po ćudi ustaškim vlastodršcima, započeo i rad na reorganizaciji same nastave. U Visokoj školi ukinut je t. zv. »opći nastavnički« odjel (zaveden za Pavelićeva režima), jer u njemu budući nastavnici nisu mogli steći dovoljno solidna stručna znanja, a dotadašnjih 7 odjela preformirano je u 4, čime je omogućeno jedinstveno rukovođenje po zajedničkim općim principima, kao i bolje ekonomiziranje stručnim nastavničkim kadrovima. Pojedine struke raspoređene su po odjelima tako, da u prvi odjel ulazi kompozicija i dirigiranje, u drugi klavir i orgulje, u treći violina i violoncello, a u četvrti solo-pjevanje; u svakom odjelu postoje dva smjera: umjetnički i nastavnički.

Da bi se pospješilo stvaranje srednjih stručnih kadrova, uveden je u Srednjoj školi konzervatorija sedmi razred, gdje kandidati uče pedagoške predmete, dirigiranje i muzički folklor, kako bi po završetku toga razreda i polaganju učiteljskoga ispita stekli kvalifikacije i znanja, potrebna učitelju muzike za školski rad i za umjetničko i organizatorsko javno muzičko djelovanje izvan same škole.

Važna reforma sprovedena je i u načinu izbora rektora, prorektora, kao i pročelnika odjela, t. j. članova konzervatorijskoga senata, jer njih biraju sada — u skladu s općim demokratskim principima — svi članovi Profesorskoga vijeća Visoke škole, kako redovni i izvanredni profesori, tako i docenti. Na taj način izabran je sadašnji rektor, redoviti profesor klavira, Evgenij Vaulin i pročelnici: izvanredni profesor Milo Cipra (I. odjel), redoviti profesor Svetislav Stančić (II. odjel), redoviti profesor Vaclav Huml (III. odjel) i izvanredni profesor Lav Vrbanić (IV. odjel). Osim rektora, prorektora i pročelnika odjela ulazi u senat i tajnik konzervatorija, koji vodi administraciju i pomaže rektoru u svim stručnim i organizacionim pitanjima. Dužnost tajnika vrši danas kompozitor, prof. Natko Devčić. Dosadašnji položaj direktora Srednje škole konzervatorija je ukinut, pošto nema svoga opravdanja dokgod se Srednja škola nalazi u sklopu čitavoga zavoda kao njegov sastavni dio.

U Srednjoj školi konzervatorija uči se klavir, orgulje, violina, violoncello, kontrabas, harfa, solo-pjevanje, svi duvači instrumenti koji ulaze u sastav simfonijskoga orkestra, udaraljke, te obligatni teoretski predmeti. Za slijedeću školsku godinu predstoji još i uvođenje općeobrazovnih predmeta u zadnja četiri razreda Srednje škole; tom reformom postići će se daljnje dizanje nivoa nastave u Srednjoj školi, jer njeni učenici neće u buduće više morati da stiču potrebno opće obrazovanje paralelnim pohađanjem opće srednje škole (gimnazije), koje je uvijek bilo na uštrb uspjeha bilo u muzičkoj školi, bilo u općoj srednjoj (gimnaziji).

Otvaranje Gradske muzičke škole u Zagrebu omogućilo je konzervatoriju i da pristupi postepenom ukidanju svoje vlastite niže škole, koja je značila ozbiljno preopterećenje za cjelokupni rad zavoda.

Ova školska godina donijeti će sigurno još novih iskustava, koja će poslužiti daljnjem razrađivanju i poboljšanju uvedenih reformi, a u cilju stalnoga dizanja kvalitete cjelokupnoga rada.

GRADSKA MUZIČKA ŠKOLA

Gradska muzička škola u Zagrebu postoji od početka ove školske godine. Osnovana nastojanjem Gradskoga narodnog odbora, a na inicijativu Odjela zu kulturu i umjetnost Ministarstva prosvjete, ona imade važnu ulogu u muzičkom odgoju širokih slojeva zagrebačkoga stanovništva. Postavljena je na masovnu bazu, t. j. tako da može obuhvatiti što veći broj đaka, ali čuvajući pritom kvalitet rada, koji odgovara principima niže, odnosno srednje muzičke nastave. Gradska muzička škola obuhvata jednogodišnji pripravni tečaj, trogodišnju nižu i šestogodišnju srednju školu, gdje ove godine oko 600 đaka uči klavir, violinu, violocello, harfu, solo-pjevanje, duvaće instrumente i obligatne teoretske predmete. Nastava je, kao i na Drž. konzervatoriju, besplatna. Rukovodstvo čitave škole povjereno je redovnom profesoru teoretskih disciplina na Visokoj školi Hrv. drž. konzervatorija, Franu Lhotki, s kime surađuje 25 nastavnika.

VOJNA MUZIČKA ŠKOLA

Vojna muzička škola imade veliko značenje za razvitak opće-kulturnoga i specijalno muzičkog života u našoj armiji. Ova naša kulturna institucija pokazuje već ozbiljnih rezultata u odgajanju mladih stručno izobraženih vojnih muzičara; to je potvrdila nedavna njena javna produkcija, na kojoj je nastupio niz pitomaca, ne samo duvača, nego i gudača i pianista. Budući vojni muzičari imadu u okviru svoje škole velike mogućnosti skupnoga muziciranja u pjevačkom zboru kao i u orkestru; tako je na spomenutoj produkciji zbor i orkestar izveo i »Vijenac partizanskih pjesama Vilima Markovića, kompozitora i nastavnika škole.

Posebno valja istaknuti predkongresno omladinsko takmičenje u vojnoj muzičkoj školi, u kome je dvije trećine pitomaca u dva mjeseca s potpunim uspjehom prošlo i proradilo gradivo, za koje se inače predviđa tri mjeseca.

OPERA

Na scenu opere Hrv. narodnog kazališta u Zagrebu postavljeno je u ovoj sezoni do sada ukupno 17 opernih i baletnih djela, pretežno iz slavenske muzičko-scenske literature. U ovom obilnom repertoaru naročito se ističu kvalitetom izvedbe opere »Prodana nevjesta« B. Smetane, »Pikova dama« Čajkovskoga, »Jenufa« L. Janačeka, »Carmen« G. Bizet-a i »Ljubav i zloba« Vatroslava Lisinskoga, koja je — prigodom 100-godišnjice svoje praizvedbe — donesena u potpuno obnovljenom i prerađenom obliku. Muzički dio preradbe izvršili su kompozitor Fran Lhotka i direktor opere Milan Sachs, a tekstovni književnik i režiser Tito Strozzi.

U mjesecu travnju gostovalo je s najvećim umjetničkim uspjehom čitavo zagrebačko kazalište na Rijeci, gdje je od opernoga repertoara izvedena »Ljubav i zloba«, »Prodana nevjesta«, »Pikova dama«, »Carmen«, »Madame Butterfly«, »Tosca«, te baleti »Šeherezada« Rimski-Korsakova i »Carneval« R. Schumann-a.

Za završetak sezone sprema se izvedba historijske ruske opere »Boris Godunov« Modesta P. Musorgskoga.

STRUČNA MUZIČKA UDRUŽENJA

Udruženje kompozitora Hrvatske, osnovano nakon oslobođenja, imade zadatak okupljanja kompozitora sa područja Narodne Republike Hrvatske u svrhu organiziranog učešća muzičkih stvaralaca u kulturno-umjetničkom životu naroda i radi zaštićivanja umjetničkih, stručnih, moralnih i materijalnih interesa svojih članova. Rad udruženja kretao se do sada uglavnom u tri smjera: 1) u međusobnom zbližavanju i upoznavanju članova, te zajedničkom raspravljanju umjetničkih i estetskih problema na društvenim sastancima, gdje su držana predavanja i izvođene nove kompozicije članova, koje su bile uvijek popraćene živom diskusijom. 2) u zajedničkom rješavanju aktuelnih staleških problema; tako je iz udruženja dana inicijativa za osnivanje Državnoga ureda za zaštitu autorskih prava, koja se upravo sada provodi u djelo nastojanjem Komiteta za kulturu i umjetnost pri Vladi FNRJ i 3) u izdavanju djela kompozitora Hrvatske; u tu svrhu formiran je iz redova članova udruženja redakcioni odbor u Muzičkom otsjeku Nakladnog zavoda Hrvatske, koji je već izdao više različitih vokalnih kompozicija s tematikom iz Narodno-oslobodilačke borbe.

—

Reproduktivni muzički umjetnici osnovali su također svoje udruženje prvih tjedana po oslobođenju. Oni su se tu našli pred potpuno novim zadacima u vezi sa složenom problematikom organiziranja koncertnoga života, koji treba da zahvati u najšire narodne slojeve. U toku ove koncertne sezone organizirani su dobrovoljni nastupi članova udruženja po tvornicama, te na raznim usmenim novinama i drugim priredbama naših masovnih organizacija. Među svojim ciljevima udruženje ima također i uspostavu kontakta s umjetnicima drugih zemalja i bratskih narodnih republika, pa se do sada već povezalo s reproduktivnim muzičkim umjetnicima Narodne Republike Slovenije, i to u vidu dva izmjenična koncerta, koji su održani u Ljubljani i Zagrebu. Za slijedeću sezonu udruženje priprema ciklus koncerata s predbrojkom za sindikate, srednjoškolsku omladinu i građanstvo, a isto tako i niz popularnih predavanja iz historije muzike. Prema dosadašnjem radu Udruženja reproduktivnih muzičkih umjetnika Hrvatske vidi se i obrisi njegova rada u budućnosti, kojim će se ono, svladavajući organizacione poteškoće i aktivizirajući što veći broj svojih članova, pridružiti općenarodnoj akciji podizanja i daljnje izgradnje kulturno - umjetničkoga života.

O takmičenju u muzičkim školama

U prvomajsko takmičenje bile su uključene i muzičke ustanove.

Tabela takmičenja obuhvaća mnoge zadatke. Neke od njih lako je ispuniti: učlaniti se u JSRNJ, plaćati redovito članarinu, ne zakašnjavati na rad, učlaniti se u zadrugu i t. d. To su obaveze, koje se lako mogu izvršiti, jer ne traže od pojedinca ništa drugo, nego malo discipline.

Međutim, takmičenje obuhvaća mnogo odgovornije zadatke na muzičkom sektoru. Među muzičkim radnicima nije bilo uvijek i svuda jednake povezanosti u radu i podjednako interesa. Takmičenje se u neku ruku shvatilo formalistički, kao mrtvi program, a ne kao živa djelatnost, u kojoj treba da svi učestvuju najintenzivnijim zalaganjem. Tu djeluje kao kočnica između nove stvarnosti našega života i jednog dijela muzičara, koji umjetnički djeluju, predrasuda, da muzičar-umjetnik treba — u interesu »čiste umjetnosti« — da bude izvan i iznad »svakodnevnoga života.« Takav individualistički odgoj, u kojem su muzički talenti fetišistički njegovali svoju umjetnost, stvorio je često umjetnike narodu tuđe, a narod tuđ umjetnicima. Parola »muzička umjetnost čitavom narodu« i nastojanje na demokratizaciji muzičke umjetnosti, ostaju još uvijek napori pojedinaca. Potrebno je i moguće raskrstiti sa tradicijama dojučerašnjih konzervativnih shvaćanja o zadaći muzičara i muzičke umjetnosti i ukazati na njihov društveni značaj i dužnost u životu naroda danas u oslobođenoj zemlji, koju izgrađujemo u duhu naprednih shvaćanja rada i društvenih odnosa.

Jedna od obaveza takmičenja, shvaćena u svom punom značenju i primijenjena sa punim mogućnostima koje postoje, bila bi na putu približavanja muzičke umjetnosti narodu plodonosan korak. To je održavanje stalne veze sa tvornicama, masovnim organizacijama i ostalim ustanovama. Potrebno je produbiti kontakt, zbližiti se s radnicima, upoznati njihov život i približiti im vrijednu muzičku umjetnost, koju do sada nisu imali ni prilike ni mogućnosti da upoznaju. Dužnost je narodnog umjetnika, da svoju umjetnost prvenstveno daje narodu, onim trudbenicima naše zemlje na čijem se požrtvovnom i nesebičnom radu naša zemlja diže iz ruševina. Potrebno je osnovati muzičke ekipe, koje će održavati stalne veze sa tvornicama, masovnim organizacijama, kako u samom gradu u kome djeluju, tako i u drugim mjestima i selima, i pomoći im u kulturno-umjetničkom izdizanju.

U okviru takmičenja postavlja se i zadatak našeg ličnog kulturno-političkog izdizanja. Kulturni radnik ne smije zaostajati za svojim vremenom, mora pravilno uočavati kulturno-umjetničke zadatke svoga vremena, svoje sredine, mora shvatiti što znači ići naprijed, ići s progresom. Živjeti isključivo u svijetu svoje umjetnosti dovodi bezuslovno do izoliranosti, koja kad tad mora doći u sukob sa živom stvarnosti, koja se kreće i razvija. Kako će se kulturni radnik snaći u složenim problemima današnjice, ako punom pažnjom ne prati događaje? Kako će se orijentirati u sudbonosnim momentima života svoga naroda, svoje zemlje? Kako će zauzeti pravilan stav, ako ne prati život u svim njegovim oblicima?

Dnevna štampa, ako ju pratimo, može nas upoznati sa političkim događajima, može nas politički pravilno orijentirati. No to ipak nije dovoljno. Kulturnom radniku, umjetniku treba mnogo širih informacija. Za to se u okviru takmičenja postavlja kao zadatak čitanje listova i časopisa stručnih, kulturno-umjetničkih i naučno-političkih. Potrebno je da svestrano pratimo našu štampu i spomenutu literaturu, da odaberemo u njoj ono, što će nas upoznati sa svim područjima rada i kulturnog stvaranja, kako bi upoznali narodni život u svim njegovim manifestacijama.

U okviru takmičenja postavlja se izdizanje pedagoškog i stručnog rada nastavnika. Radne zajednice, na kojima bi se tretirala pitanja stručna i opća muzička i pedagoška, ispunile bi taj zadatak, uklonile nedostatke, poboljšale stručnost i koordinirale rad nastavnika. Međusobna savjetovanja, izmjena misli i iskustva u radu pojedinih nastavnika, samo bi pridonijela uspjehu i poboljšanju nastave. Nove smjernice, novi načini u pedagoško-didaktičkom radu razvijat će nastavu u pravcu novih i savremenih metoda.

Takmičenje se nastavlja, ono je postalo novi, viši oblik rada. Takmičenje daje svestrane mogućnosti najširoj djelatnosti muzičkih radnika. Zbog toga je potrebno, da se povežu u zajedničkom intenzivnom radu, da bi mogli izvršiti odgovorne zadatke, koji se pred njih postavljaju: stvoriti i oblikovati u našoj zemlji takav muzički život, koji će biti u istinu svojina čitavog naroda.

Na taj način ispunit će muzički radnici jednu od svojih najvažnijih obaveza, a time takmičenju dati pravi smisao i postići krajnji cilj — viši oblik rada, stvaralački rad, rad za zajednicu.

Božena Kolenc

Iz studentskih organizacija

Na poticaj Kluba studenata Hrv. drž. konzervatorija došlo je u mjesecu travnju do izbora novoga sekretarijata Narodne studentske omladine konzervatorija. Na masovnom sastanku provedena je kritika rada bivšega sekretarijata, u čemu se očitovala demokratičnost naših omladinskih organizacija, kao i nastojanja studenata i đaka da poboljšaju svoj rad.

Osim organizacije Narodne studentske omladine postoji na Konzervatoriju i Klub studenata muzike, koji nosi ime poginuloga muzičkog radnika, borca za prava radnoga naroda, dra Pavla Markovca. Klub je osnovan u svibnju 1945. g. Prvi izvršeni zadatak kluba bio je dobrovoljni rad po bolnicama, tako da je 18 studenata dalo 1267 radnih sati. Nakon toga se radlio na čišćenju Zagrebačkog Zbora. Po preuzimanju klubskih prostorija, prešlo se na njihovo čišćenje i uređivanje knjižnice. Tom prilikom dano je 297 radnih sati.

Iz redova studenata bio je sastavljen sud časti od pet članova, koji su kažnjavali studente zbog saradnje s fašistima za vrijeme okupacije. — Klub je izdavao zidne novine (6 brojeva do danas) i dao dva predavanja s gramofonskim pločama. Organizirana su dva izleta, i to u Samobor sa studentima medicine i u Podsused sa studentima Umjetničke Akademije. Priređena je jedna zabava u prostorijama Matice Hrv. Obrtnika. U tvornici »Kaštel« priređen je koncert, kome je prisustvovalo 200 radnika. Zatim je priređen koncert u Hrv. glazbenom zavodu u okviru Kulturnog društva studenata.

U korist sabirne akcije za studente bile su organizirane 3 ekipe. Jedni za Sušak, Šibenik i Dubrovnik, koja se sastojala od 7 članova, druga za Sisak od 4 studenta, a treća za Karlovac od 5 studenata. Tim je koncertima postignut znatan materijalni i moralni uspjeh. (Samo sisačka ekipa donijela je 5.800 Din). Osim toga prodavale su se značke za sabirnu akciju i time je skupljeno 800 dinara. Ukupno do danas održane su tri priredbe po tvornicama i jedna priredba u Dječjem domu na Josipovcu.

Prvomajska smotra radničkih pjevačkih zborova

U okviru proslave Prvog Maja održana je u Radničkom domu smotra kulturno-umjetničkih grupa sindikalnih organizacija grada Zagreba, kojom je prilikom pred punom dvoranom nastupilo oko 1200 radnika i namještenika, aktivno zaposlenih na kulturno-umjetničkom polju svojih društava i sekcija. 21 grupa izvela je 45 točaka, pa je to bila jedna od najznačajnijih dosadašnjih radničkih kulturnih manifestacija. Solidno pripremljeni i disciplinirani nastupi jasno govore, s kojim poletom sudjeluje radnička klasa u stvaranju i razvijanju svog kulturnog života.

U Jedinstvenim sindikatima u Zagrebu postoji danas 12 kulturno-umjetničkih društava, koja u svojim naslovima nose imena najzaslužnijih boraca za slobodu i kulturno-prosvjetnih radnika. Djelovanje tih društava veoma je snažno i razgranato; djelatnost je jaka i u onim savezima, koji i ako još nisu formirali društva, posjeduju pojedine kulturno-umjetničke sekcije. Tako je, na pr., samo u roku od 1. III do 1. V održano 447 javnih nastupa, a uvježbano je 712 novih točaka.

Na prvomajskoj priredbi poseban je odbor ocijenio nastupe i najbolja društva nagradio. Prvu nagradu, zastavicu Mjesnog sindikalnog vijeća, dodijelio je odbor društvu »Crvena zvijezda« kućnih pomoćnica. Drugu i treću nagradu dobili su društva »Metalac« i »Tekstilac«.

U par redaka

Darius Milhaud, koji sada živi u Americi, drži tečajeve u Oaklandu (Kalifornija.) On je komponirao operu »Simon Bolivar«, II. Simfoniju, koncerte za klavir, za 2 klavira, za harmoniku, nekoliko kvarteta, sonata i razna simfonijska djela, kao i manje kompozicije za klavir.

*

U čast 25-godišnjice Čehoslovačke republike **Bohuslav Martinu** napisao je simfonijsko djelo: »U spomen Lidica«.

*

Arnold Schönberg komponirao je *»Ode à Napoléon«* (prema Byronu), koncert za klavir, temu s varijacijama za orkestar, varijacije na recitativ za orgulje, te napisao udžbenik »Manuel de contrepoint«.

*

Paul Hindemith, sada profesor Sveučilišta u Detroitu, komponirao je jednu simfoniju.

IZ REDAKCIJE

U želji, da uspostavi što užu vezu s čitačima, redakcija »Muzičkih novina« poziva svakog na što obilniju suradnju. U tu svrhu otvorit će se u našem listu posebna rubrika, gdje će se odgovarati na pitanja čitača u vezi s muzičkim životom. Ova rubrika treba da postane pravim ogledalom naših muzičkih potreba i da pridonese uređivanju naših muzičkih prilika, kao i općoj kulturnoj obnovi. A kako će posebna pažnja biti posvećena pitanjima muzičkog odgoja, to se ovdje naročito obraćamo nastavnicima muzičkih škola, kao i nastavnicima muzike srednjih i učiteljskih škola; oni najbolje poznaju poteškoće, kojima se naš još mladi muzički odgoj bori, a svijesni su i goleme važnosti, koju upravo muzička nastava ima da odigra u izgradnji naše muzičke kulture, pa će njihovi prilozi i sugestije biti od posebnog značenja. Isto tako pozivamo na suradnju i sve kulturno-prosvjetne sekcije naših sindikalnih organizacija po pitanjima njihovoga muzičkog rada. Redakcija će prihvatiti i pobude čitača za anket po aktuelnim muzičkim pitanjima gdje će u slobodnoj diskusiji moći svatko učestvovati. Pitanja i tema za anketu, kao i članci neka se šalju na adresu: Redakcija »Muzičkih novina«, Zagreb, Gundulićeva 6. — Upozoravamo sve naše saradnike da se rukopisi ne vraćaju.

*

»Muzičke novine« izlaze svakoga mjeseca. Cijena pojedinom broju 5 dinara. Pretplata do konca 1946 godine 40 dinara. Pretplata se šalje čekovnom uplatnicom Poštanske štedionice br. 30.170 na adresu: Hrvatski državni konzervatorij u Zagrebu, Gundulićeva ulica 6, sa oznakom: »za Muzičke novine«.

REDAKCIONI ODBOR:
Evgenij Vaulin (odgovorni urednik), *Josip Andreis, Milo Cipra, Natko Devčić, Ivo Maček, Mladen Raukar* (tehnički urednik).

Vlasnik i izdavač: Hrvatski državni Konzervatorij, Zagreb, Gundulićeva ul. 6., telefon 61-17. — Državna štamparija novina, Zagreb, Masa rykova 28